

MŰHELY

KIS IVÁN

HUNYADI JÁNOS 1446. ÉVI STÁJERORSZÁGI-AUSZTRIAI HADJÁRATA

A hadjárat forrásainak kritikája és az eseménysor rekonstrukciója

Bevezetés

Dolgozatomban a késő középkori magyar történelem egy izgalmas epizódjával foglalkozom: azt a hadjáratot vizsgálom meg, melyet Hunyadi János kormányzó 1446 novembere és decembere folyamán vezetett Nyugat-Magyarországra, az Osztrák Hercegség és Stájerország területére, IV. Frigyes német király (1440–1493, III. Frigyes néven német-római császár 1452-től) ellen. Az eseménysort utoljára Teleki József mutatta be részletesen a 19. század közepén a Hunyadiakról írt 12 kötetes munkájában.¹ Továbbá – kisebb terjedelemben – olvashatunk róla Fraknói Vilmosnál,² és röviden előkerül a 20. század első, valamint a század második felében, illetve az ezredforduló után született összefoglalókban is.³ A hadjáratot tárgyalja a közelmúltban elkészült, a Hunyadi-korról szóló politikatörténeti tanulmányok közül is néhány,⁴ ám ezek között nem található olyan, amely az 1446. évi hadjárat minden elérhető forrásának rekonstrukciójára vállalkozott volna, a hadműveletekkel csak utalások szintjén foglalkoznak.⁵

A hadjáratot megelőző években a Magyar Királyság zűrzavaros közjogi-közhatalmi állapotokkal nézett szembe. 1439-ben ugyanis Habsburg Albert király (1437–1439) váratlanul elhunyt, hátrahagyta azonban állapotos feleségét, Luxemburgi Erzsébetet, aki hatalmi ambíciókkal rendelkezett.⁶ Ennek okán az özvegy királyné 1440. február 20–21-ének éjjelén udvarhölgyével, Kottanner Jánosnéval ellopatta a magyar Szent

¹ *Teleki* 1852–1863. II. k. 3–50. o.

² *Fraknói* 1896. 89. o.

³ A teljesség igénye nélkül: *Teke* 1980.; *Draskóczy* 2000. 197. o.; *Tringli* 2003.

⁴ Ahogy arra a korszak egyik vezető kutatója, Pálosfalvi Tamás rámutatott, a 15. század közepének politikatörténete változatlanul a magyar középkor legkevésbé feltárt területei közé tartozik. *Pálosfalvi* 2000. 45. o.

⁵ Gondolok itt elsősorban Pálosfalvi Tamás értékes, a szóban forgó korszakról szóló politikatörténeti tanulmányaira, különös tekintettel a *Pálosfalvi* 2019. 145–146. o.-on írottakra. Fontosnak tartom továbbá Bariska István megállapításait (*Bariska* 2007a. 1179–1183. o.). Az osztrák medievisztika terén hasonló a helyzet, inkább a jóval régebbi szakirodalom foglalkozott bővebben a hadjárattal, az újabbak kevésbé részletesen érintették. Lásd *Huber* 1899–1901. II. Bd. 530–531. o.; *Schalk* 1919. 57–67. o.; *Aull* 1930. 105. o.; *Haller* 1973. 109. o.

⁶ *Pálosfalvi* 2000. 47. o.

Koronát annak őrzési helyéről, a visegrádi várból. Az elbitorolt korona a következő éjjel meg is érkezett Komáromba, ahol Erzsébet ugyanezen éjszaka életet adott fiúgyermekének, a későbbi V. Lászlónak.⁷ A magyar országnagyok nagyobb része azonban úgy gondolkozott, hogy a várható oszmán támadásokkal szemben jobb felnőt kezebe adni a kormányzást, mint csecsemőre bízni. Ezért 1440 januárjában úgy döntöttek, hogy a szomszédos Lengyelország királyát, Jagelló Ulászlót (I. Ulászlóként magyar király 1440–1444) hívják meg a magyar trónra.⁸ Ugyanebben az évben mindkét uralkodójelöltet megkoronázták: Lászlót az ellopott ereklyével, Ulászlót pedig egy Szent István ereklyetartójáról leemelt koronával.⁹ Mivel ezt követően Erzsébet hatalmi bázisa folyamatosan csökkent, a királyné úgy döntött, hogy mind az ellopott koronát, mind pedig gyermekét IV. Frigyes német királyhoz menekíti. A koronát Frigyes őrizetére,¹⁰ fiát pedig a király gyámságára bízta,¹¹ ráadásul 1441-ben Sopront is elzalogosította neki.¹² Az elkövetkező esztendőkből Frigyes a kezébe került ütőkártyákat Nyugat-Magyarországon történő zálogszerzésekhez, illetve hódításokhoz használta fel.¹³ Fontos kiemelni azt az 1445-ben indított támadását, amely Béla, Borostyánkő, Dévény, Kőszeg, Macskakő, Rohonc, Szalónak, Sopronkertes, valamint Szarvkő elfoglalásához vezetett.¹⁴ Magyarországon további bonyodalmat jelentett, hogy az 1444-ben lezajlott

⁷ Haller 1973. 95. o.

⁸ Draskóczy 2000. 194. o.

⁹ Fraknoi 1896. 20–21. o.

¹⁰ Aull 1930. 140–141. o.

¹¹ Erzsébet eredetileg VI. Albert osztrák herceget tette meg fia gyámjává, Frigyes azonban átvette tőle ezt a szerepet. Lásd Huber 1899–1901. II. Bd. 489–490. o. és Langmaier 2015. 47–51. o.

¹² Erzsébet királyné egyébként fiának az Osztrák Hercegség területén fekvő birtokait – többek között Steyr, Persenbeug, Weitenegg, Ispér és Trautmannsdorf jövedelmeit is – zálogba adta (*Bariska* 2007b. 30. o.); Sopron pedig katonai kulcspozíciónak számított, és fontos kapunak Magyarország felé (*Aull* 1930. 103. o.). Sopron 8000 forintért történő elzalogosításáról lásd még *Csermelyi* 2018. 19. o.

¹³ Frigyes viszonya öccsével, VI. Albert osztrák herceggel sem volt felhőtlen, a Habsburgok Lipót-ágába tartozó két testvér hatalmi harca pedig Nyugat-Magyarországot sem hagyta érintetlenül; Albert éppúgy tartott a hatalmában várat a térségben, mint Frigyes. Arról, hogy Albert játszott-e bármiféle szerepet Hunyadi János 1446. évi hadjáratában, nem találtam információt a forrásokban, az viszont tény, hogy a konfliktust lezáró, alább még említendő, 1447-ben kötött radkersburgi béke szövege nemcsak Frigyes, hanem Albert nyugat-magyarországi foglalásairól is szót ejt. A VI. Alberttről szóló legfrissebb tudományos munka *Langmaier* 2015.; Frigyes és Albert viszonyáról pedig lásd *Huber* 1899–1901. II. Bd. 500–525. o. és *Bariska* 2007a. 1175–1176. o. Albert nyugat-magyarországi foglalásaihoz lásd *Csermelyi* 2018. 19. o.

¹⁴ Haller 1973. 106. o.; *Stefanits* 2015. 459. o.; *Csermelyi* 2018. 20. Macskakő várához lásd *Házi* 1962. és *Mollay* 1963. Az említett két tanulmányban szereplő, dolgozatom szempontjából is fontos megállapítások: 1) A vár felépítése szoros összefüggésben állt Sopron város 1441-ben Erzsébet királyné által Frigyesnek történt elzalogosításával, a soproni várkapitányi tisztségbe kinevezett Ebersdorfer Zsigmond kezdte el Macskakőt építtetni ugyanebben az évben. 2) A Macskakőt is kezében tartó Ebersdorfer viszályba keveredett Salánki Ágoston győri püspökkel, aki nem nézte jó szemmel, hogy Sopron városa nem neki, hanem Ebersdorfernek fizetett dézsmát. Mindezek jól rávilágítanak az 1440-es években a nyugat-magyarországi térségben zajló konfliktusok természetére. Mint az alábbiakban látni fogjuk, Sopron és Győr több ízben felbukkan Hunyadi János 1446. évi hadjáratának forrásaiban. Fontos továbbá azt is hangsúlyozni, hogy nem minden

várnai csatában életét vesztette Ulászló király.¹⁵ Erre válaszul a magyar országgyűlés 1445 májusában elismerte királynak a korábban törvényesen megkoronázott Lászlót, de csak azzal a feltétellel, hogy Frigyes kiadja a gyermeket a kezei közül, valamint, hogy Lászlót újrakoronázzák a Szent Koronával.¹⁶ Frigyes azonban sem a fiút, sem az ereklyét nem adta vissza.¹⁷ A zűrzavaros közjogi helyzet megoldásaképpen a következő év júniusában a magyar főurak kormányzóvá választották a törökellenes harcok hőstét, az ekkor már egyre nagyobb kiterjedésű birtokokkal rendelkező és a Tiszától keletre majdhogynem „egyeduralkodóként” kormányzó Hunyadi Jánost. Megválasztásakor az újdonsült kormányzó széles, de az országtanács által elvileg korlátozott jogkörű hatalmat kapott. Ami azonban még fontosabb, hogy a megbízás átmeneti időre szólt: addig, amíg nem sikerül visszaszerezni Frigyes-től V. Lászlót, az ország ekkor már törvényesen elfogadott királyát.¹⁸

Hunyadi Jánosnak több megoldásra váró problémával is szembe kellett néznie, avagy helyesebb úgy fogalmazni, hogy az ország „közvéleménye” több probléma megoldását várta tőle.¹⁹ Egyrészt ideiglenes hatalmát elvileg arra kellett használnia – természetesen az oszmánokkal szembeni védekezés mellett –, hogy a magyar Szent Korona, valamint az ország legitim uralkodója, V. László hazakerüljön, megoldva ezzel az évek óta húzódó zűrzavaros közjogi állapotokat. Továbbá Frigyes nyugat-magyarországi térhódítása egyrészt több, a térségben érdekelt és a Hunyadi hatalmát korlátozni hivatott országtanácsban is komoly pozícióval rendelkező magyar főúr számára okozott problémát, másrészt a német uralkodó betörései a magyar vezető réteg egészének presztízsvesztését jelentettek.²⁰ Hunyadi pontosan ezeket az okokat tárta a magyar és a nemzetközi „közvélemény” elé akkor, amikor 1446. novemberében megindította a támadást nyugat felé: az akció célja látszólag a korona, László és a nyugat-magyarországi területek visszaszerzése volt.²¹

Dolgozatom témájától elválaszthatatlan Hunyadi János megítélésének kérdése a magyar historiográfiában, amely az utóbbi néhány évtized magyar történeti kutatásának köszönhetően átalakulni látszik. A régebbi kutatás hajlamos volt a kormányzót romantikus népvezér színében feltüntetni, aki – kényszerből – magára vállalt kormányzói

településről állapítható meg teljes bizonyossággal, hogy Frigyes valóban a kezében tartotta azokat (és ha igen, meddig), sok esetben arról lehetett szó, hogy Frigyes csak igényt tartott egy-egy városra, ám az adott terület jogi helyzete évekig bizonytalan maradt.

¹⁵ *Pálosfalvi* 2018. 139. o.

¹⁶ *Draskóczy* 2000. 197. és DRH 338–348. o.

¹⁷ *Pálosfalvi* 2019. 144. o.

¹⁸ *Fraknói* 1896. 82–88. o. és DRH 353–359. o.

¹⁹ A közvélemény kifejezést használja Pálosfalvi Tamás is: *Pálosfalvi* 2019. 146., 156., 159. o. A dolgozatomban a kifejezést idézőjelben fogom használni.

²⁰ *Pálosfalvi* 2000. 87. o.

²¹ Ez a három ok szerepel például abban a levélben, amelyet Hunyadi János és az országtanács írt a pápának 1446. október 18-án az ekkor már készülődő háború indoklásáról: *Bellus – Boronkai* 2001. A leveleskönyv, 16. sz. levél.

hatalmát kizárólag Magyarország, illetve a magyar nép jóléte, épülése érdekében használta fel. Az újabb vélekedések azonban, némileg árnyalva az idealizált hős figuráját, Hunyadit inkább „reálpolitikusnak” láttatják, aki az 1440–1450-es évtizedekben a legnagyobb hatalommal rendelkezett hazánkban, és nem szándékozott erről lemondani.

A korábbi szakirodalom szerint Hunyadi a támadást az imént említett három okból vezette. Az ebbe a csoportba tartozó vélekedések a támadás kimenetelét értelemszerűen úgy értékelték, hogy Hunyadinak nem sikerült megvalósítania célkitűzéseit, alulmaradt Frigyessel szemben. Az utóbbi éveknek a szóban forgó katonai akcióval csak érintőlegesen foglalkozó tanulmányai azonban már azt sugallják, hogy a fent említett elvi, a korabeli nyilvánosság elé tárt célokkal ellentétben Hunyadi támadása mögött más, ezektől eltérő okok húzódhattak meg, amelyek a kormányzó érdekeivel is összhangban álltak. Emiatt a támadást sem lehet „eredménytelennek” tartani.

A témával kapcsolatos gyér szakirodalmi feldolgozás, valamint a magyar medievisztika Hunyadi-képének változása indokolja, hogy a katonai akciót alapos történeti rekonstrukció alá vegyem. Ehhez pedig kiváló alapanyagot nyújtanak mind a korabeli magyar és stájer-osztrák okleveles és misszilis források, mind pedig az eseménysor iránt élénken érdeklődő osztrák elbeszélő kútfők.²²

*Az 1446. évi betörés a magyar és osztrák okleveles és misszilis anyagban*²³

Ebben a fejezetben a fonalat annál a már említett levélnél veszem fel, amelyet Hunyadi János és az országtanács 1446. október 18-án írt a pápának a Frigyes ellen tervezett háború indoklásáról. A levélben Hunyadi, mint láthattuk, háromféleképpen indokolta a készülődő akciót. Fontos itt hozzátenni, hogy a kormányzó a már említett célkitűzései mellett külön szóba hozta a győri egyház ügyét is: pontosabban Frigyes itt fogantatosított intézkedéseit kifogásolta.²⁴ Győr városa, amelynek püspöke ekkor Salánki Ágoston volt, nem utójára bukkan fel a hadjárat forrásanyagában.²⁵

²² Osztrák forrásokon természetesen az akkori Osztrák Hercegség forrásait értem, stájer forrásokon pedig az akkori Stájerország dokumentumait. Egy esetben felhasználtam egy, a területről származó telekkönyvet is, továbbá – szintén egy alkalommal – egy korabeli számadáskönyv adatait is kiaknáztam.

²³ Az anyag átnézése során az alábbi műre támaszkodtam: *Chmel 1838–1840*. 1. Bd. Az egyes dokumentumok teljes szövege nagyrészt megtalálható itt: *Kollar 1762*. Segítségemre voltak továbbá: *Schwandtner 1746–1748*. Tom. II.; *Lichnowsky 1836–1844*. 6. Bd.; *Chmel 1838–1841*. 1. Bd.; *Lampel 1914*. A regeszták mellett természetesen felhasználtam az oklevelek monasterium.net-en (a Wiener Stadt- und Landesarchiv fondja), valamint a hungaricana.hu-n (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest; Diplomatikai Levéltár és Diplomatikai Fényképgyűjtemény) található fényképeit is. Abban az esetben, ha az adott regesztából kimaradt egy, az oklevélben szereplő fontos információ, a regeszta mellett az oklevél teljes szövegű kiadását vagy az oklevél fényképes leölyhelyét is feltüntettem a lábjegyzetben. Végezetül jó kiindulópont volt Hunyadi János itineráriuma: *Engel 1984*.

²⁴ *Chmel 1838–1840*. 1. Bd. Nr. 2160. és *Schwandtner 1746–1748*. Tom. II. 38–39. o.

²⁵ Lásd ehhez: *Horváth 2005*; *Nemes 2009*; 2011.

A következő dokumentum a magyar rendek október 21-én Bécs városához intézett levele, melyben a Frigyesel kötendő lehetséges békéhez kérték közreműködésüket.²⁶ A megegyezés feltétele természetesen a Frigyes által elfoglalt területek visszaadása lett volna. Október 30-án Bécs, az osztrák rendekkel tanácskozván, felvetette a Magyarországra történő követküldés lehetőségét.²⁷ A magyar rendek és a bécsiek levélváltásai az események során rendszeresek voltak, a magyar fél többször próbálta meg Frigyes ellen fordítani az osztrák rendeket, ám ez a törekvése mindvégig sikertelen maradt.

Bár Hunyadi János támadásának megindulásáról csak 1446. november első felétől rendelkezünk adatokkal, a magyar fél háborús szándékait már Frigyes két nem sokkal korábbi parancslevele mutatja. Október 28-án a német uralkodó utasította Krems és Stein városait a magyarok elleni fegyverkezésre Szent Márton napjáig, azaz november 11-éig: a levél szerint a magyarok a Morva mellett, egy bizonyos *Krudtnál* már táborba szálltak.²⁸ Október 30-án kelt levelében Frigyes a stájer rendeket szólította fel a Graznál történő mozgósításra a fenyegető magyarok ellen.²⁹ A *Krudtnál* (ez alatt bizonyára Dürnkrot értendő) történő magyar fegyverkezés érdekes adat, ez ugyanis még minden bizonnyal nem köthető személyesen Hunyadihoz: mint látni fogjuk, a kormányzó útvonalaiba nem illeszkedik bele a Morva menti település. Kérdés, hogy kihez köthetjük az október 28-ai levélben említett magyar hadi készülődést, ha nem Hunyadihoz. Erre egy valamivel később, november 22-én kelt dokumentum adhat választ: ebben Frigyes Szentmiklósi Pongrác Morva folyó mentén vezetett akcióiról írt.³⁰ A magyarországi főúr birtokai Északnyugat-Magyarországon terültek el, így a Morva folyó említése is hihető.³¹ Kérdéses azonban, hogy mennyiben függ össze ez Hunyadi támadásával.³² Fontos hangsúlyozni, hogy az oklevélből az is kiderül, november 22-én már bőven zajlott Hunyadi akciója, ugyanis az irat szerint Frigyes megengedte Pongrácnak, hogy részt vegyen Hunyadi Jánosnak a németek ellen indítandó hadjáratában, de „semmi kárt ne tegyen”.³³

Egy november 7-én, a Sárvár melletti táborban kelt levélből azonban már biztosan tudjuk, hogy a kormányzó megkezdte nyugat-magyarországi előrenyomulását: a levélben egyébként azt kérte Bécstől, hogy ne nyújtsanak segítséget Frigyesnek.³⁴ Sárvár kapcsán fontos megemlíteni, hogy a terület az 1440-es években a Rozgonyiakhoz

²⁶ *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2167.

²⁷ Uo. 1. Bd. Nr. 2175.

²⁸ Uo. 1. Bd. Nr. 2173. és *Lampel* 1914. Nr. 16025.

²⁹ *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2174.

³⁰ DL 94 477. Regesztáját lásd *Karácsonyi* 1896. 517. o.

³¹ Pongráchoz lásd *Schalk* 1919. 53–54. o.

³² Főleg annak fényében, hogy az 1446. márciusi fehérvári gyűlés arról intézkedett, hogy szükség esetén fegyverrel kell engedelmességre bírni Ország Mihályt és Szentmiklósi Pongrácot. *Pálosfalvi* 219. 145. o.

³³ Szentmiklósi Pongrácnak a szóban forgó évek alatt folytatott akcióiról az általam vizsgált források alapján nem lehet biztosat állítani. Egyes dokumentumok alapján a főúr a saját szakállára tevékenykedett, és összetűzésbe is került Frigyesel, más forrásokból azonban úgy tűnik, mintha bizonyos egyezségekre lépett volna a német uralkodóval.

³⁴ *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2180. és *Engel* 1984. 987. o.

került. Egy másik, november 8-án kelt dokumentumból kiderül, hogy Frigyes – feltehetően a meginduló magyar támadásra reagálva – Leonhard passauai püspököt is fel szólította segítség adására.³⁵ November 10-én Hédervári Lőrinc nádor arról értesítette a bécsieket, hogy maradjanak meg egy korábban adott válaszuknál a magyar rendek ismételt összegyűléséig.³⁶ November 12-én pedig az osztrák rendek is tanácskoztak a magyar ügyről, és bizottságot választottak, amelyet Frigyes engedélyével a magyar félhez határozta küldeni.³⁷ A november 15-én az osztrák rendek, majd november 16-án a bécsi tanács által írt levelek tartalma nem volt kedvező a magyar fél számára: a válasz szerint Frigyes zálogban bírja a szóban forgó, a magyar rendek által viszsza követelt birtokokat, részben pedig fegyverrel foglalta el olyanoktól, akik még az Ulászlóval kötött béke ellenére rablóként törtek be az országba. Utóbbiakat a válasz szerint a magyar uralkodónak kellett volna megzaboláznia, de mivel nem tette, így Frigyesnek kellett beavatkoznia. Ezekben az iratokban is említésre kerül Szentmiklósi Pongrác, valamint az ő osztrák terület elleni akciói.³⁸ Másnap, november 16-án Frigyes segítséget kért Bécstől, melyet meg is ígértek neki: maga a levél, melyből ez kiderül, november 26-án kelt.³⁹

Hunyadi időközben előrenyomult Nyugat-Magyarországon: ezt két, november 14-én illetve 15-én kelt okleveléből tudjuk. Előbbit a Sopron alatti (*sub civitate Soproniensi*), utóbbit a Sopron feletti (*supra civitatem Soproniensem*) táborból keltezte.⁴⁰ Az Erzsébet által Frigyesnek elzálogosított Sopronról már esett szó, ennek fényében érthetőek az itt zajló harci cselekmények. Hunyadi néhány nappal később, november 21-én pedig már a Bécsújhelyhez igen közeli Szarvkőn tartózkodott csapataival, erről tanúskodik egy itt keltezett levele, melyben Sopronnak írt bizonyos, Hunyadi seregébe tartozó foglyok elengedéséről – ez egyértelműen arra utal, hogy Sopronnál valóban lehetett valamiféle ütközet, és hogy Sopron ellenállt.⁴¹

A magyar előrenyomulásra válaszul Frigyes ismét segítséget kért, ezúttal november 22-én az Osztrák Hercegség nyugati felétől (Österreich ob der Enns),⁴² majd másnap a bécsiektől.⁴³ Számunkra fontos, hogy előbbi levelében megírta: a magyarok neki már hadat üzentek, és Sopron külvárosait és több helységet a Lajtán túl felégették, táboru-

³⁵ *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2181.

³⁶ Uo. 1. Bd. Nr. 2183. és *Lichnowsky* 1836–1844. 6. Bd. Nr. 1209.

³⁷ *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2184.

³⁸ *Kollar* 1762. Nr. CXXII., CXXIII. és *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2186. Ez utóbbi a bécsi magistratus által írt levél regesztája – Chmelnél a kettő közül csak ez található meg. A rendek által írt levélről szót ejt Teleki József is, aki arra is rámutat, hogy ezekre a válaszlevelekre Frigyesnek nagy befolyása lehetett. *Teleki* 1852–1863. II. k. 14. o.

³⁹ *Kollar* 1762. Nr. CXXIV. és *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2187.

⁴⁰ DF 225 848.; DL 13561.; *Engel* 1984. 987. o.

⁴¹ DF 202 776. és *Engel* 1984. 987. o. A Szarvkő melletti táborban írt levél kiadása: *Nagy* 1889–1891. II. k. 190. sz. Regesztáját lásd *Házi* 1924. 314. sz. (DF 202 776.)

⁴² *Chmel* 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2189.

⁴³ Uo. 1. Bd. Nr. 2191.

kat pedig Fraknó, Szarvkő, Ebenfurt és Bécsújhely között ütötték fel. November 25-én Frigyes sajnálkozását fejezte ki a soproni tanácsnak az ellenség pusztításai miatt, és kitarásra és hűségre buzdította őket. Tudomásukra hozta, hogy Ágoston győri püspöknek a városra tized miatt kimondott *interdictuma* tárgyában a pápához induló követét utasította, hogy Őszentségénél érdekükben lépjen közbe. Érdemes itt felhívni a figyelmet Győr ismételt felbukkanására a konfliktus során.⁴⁴ Bizonyosan összekapcsolható a magyarok közeledésével az a november 25-én, valamint november 27-én Olmütz városa által Bécsnek írt levél, melyekben az Olmütz által Bécsnek küldött, illetve majdan küldendő segédcapatokról esik szó.⁴⁵ Egy november 26-ai dokumentumban pedig a Frigyes által a bécsiektől kért segítségről olvashatunk.⁴⁶

November 27-én Hunyadi már Neunkirchennél lévő táborából írt újabb levelet Bécsnek, amelyben ismét leszögezte: ő csak Frigyes ellen akar háborúzni, célja pedig a korona, László és a területek visszaszerzése. Azt is kimondta azonban, hogy a jövőben már nem lesz hajlandó megkímélni őket, ha továbbra is Frigyeset pártolják.⁴⁷ Két nappal később az osztrák rendek levelet írtak a kormányzónak, melyben előbbieket ismét követek küldésének lehetőségét vetették fel.⁴⁸ December 2-án pedig Hunyadi már Bécsújhelynél találjuk: a kormányzó tehát immár hivatalosan is Stájerország területére érkezett.⁴⁹

December első napjaiban hosszas, egészen 8-ig tartó és az eddigiekhez képest nagyszabásúnak mondható alkudozás vette kezdetét Bécsújhelynél.⁵⁰ A tárgyalások sarokpontja Győr visszaadása volt, Hunyadi ez ügyben határozottnak mutatkozott, a többi vitás kérdést későbbre, Szent György napjára (a következő év április 24-e) kívánta halasztani. Az osztrák rendek, a bécsi tanács és az odaérkező passauai püspök is próbálták rávenni Frigyeset a feltétel elfogadására, és Cillei Ulrik is a közvetítők között volt. A tárgyalások azonban december 8-án félbeszakadtak,⁵¹ Hunyadi pedig – minden bizonnyal válaszul Frigyes hajthatatlanságára – elindult Bécs felé.

December 9-én a kormányzót már Leobersdorfnál találjuk, ahonnan ezúttal is Bécsnek írt, és szokásos módon a Frigyes mellőli elpártolásra kérte őket.⁵² Ugyanaznap az osztrák rendektől is levél érkezett Hunyadihoz: ebben a háborús cselekmények felha-

⁴⁴ Házi 1924. 315. sz. (DF 202 777.) és Nemes 2009. 14. o.

⁴⁵ Uhlirz 1900. Nr. 3199., 3201.

⁴⁶ Chmel 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2197.

⁴⁷ Uo. 1. Bd. Nr. 2198. és Engel 1984. 987. o.

⁴⁸ Chmel 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2199. Ugyanezen a napon Bécs is írt Hunyadinak, és így volt ez november 16-án is, amikor Bécs városa egy nappal az osztrák rendek levele után írt Hunyadinak. Kollar 1762. Nr. CXXXVI., CXXXVII.

⁴⁹ DF 239 915. és Engel 1984. 987. o.

⁵⁰ Chmel 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2200. Ezen a ponton érdemes visszautalni arra a már említett, november 22-ei oklevélre, amelyben szó esik Hunyadinak Frigyes területei ellen intézendő támadásáról. Ez esetleg azt jelentheti, hogy a kormányzó akár a fent említett dátumoknál néhány nappal korábban már elérte a stájer-osztrák területeket.

⁵¹ Kollar 1762. Nr. CXXXVIII. A szóban forgó tárgyalási kísérletről lásd Teleki 1852–1863. II. k. 18–20. o. és Schalk 1919. 60–61. o.

⁵² Chmel 1838–1840. 1. Bd. Nr. 2202. és Engel 1984. 982. o.

gyására szólították fel a kormányzót.⁵³ A dokumentumban a rendek a pápai követ közelgő megérkezésére hivatkoztak, Frigyes tehát a Szentszékot is bevonta a konfliktus rendezésébe. Ugyancsak ezen a napon – valamivel alázatosabban – a bécsi tanács is írt Hunyadinak, és a kormányzó kíméletét kérték.⁵⁴

December 12-én azonban Hunyadi már Bécs melletti táborából adott ki oklevelet.⁵⁵ Ezt követően azonban az oklevelekben és a levelekben nem találjuk nyomát a konfliktus alakulásának, sem Hunyadi Bécs környéki akciójáról, sem a magyar sereg hazatéréséről nem tettek említést. Ami bizonyos, hogy a kormányzó december 22-én a Vas megyei Bucsunál intézkedett egy per ügyében (katonai táborról, harcmezőről itt már nem esik szó).⁵⁶

Végezetül fontos kitérni két forrás adataira, amelyek ugyan pontos dátum nélkül, de tartalmaznak adalékokat a hadjárat történetéhez. Az egyik Gumpoldskirchen telekkönyvének bejegyzése, amely szerint a támadó magyarok 1446-ban ezt a Bécs környéki települést is felégették.⁵⁷ A másik pedig egy bécsi zarándokház számadáskönyvének bejegyzése, melyből arról értesülünk, hogy a zarándokház tulajdonosa, Mödling város pénzzel megváltotta magát a magyar támadás alól.⁵⁸

*Az 1446. évi betörés az ausztriai elbeszélő forrásokban*⁵⁹

Az okleveles és misszilis források áttekintése után ebben a fejezetben a vonatkozó ausztriai elbeszélő kútfők adatait vizsgálom meg: ezek számos ponton jól kiegészítik az eddig taglalt dokumentumokat, több esetben pedig unikális, illetve a hadjárat szempontjából lényeges feljegyzéseket tartalmaznak. Az alábbi kútfők adatait érdemes felhasználni a hadjárat rekonstrukciójához: a *Klosterneuburgi Évkönyv* (annak is az ötödik folytatása),⁶⁰ Thomas Ebendorfer *Chronica Austriae* és *Chronica regum Romanorum* című munkái,⁶¹ valamint a szerző egy, a stockholmi Királyi Könyvtárban (*Kungliga biblioteket*) őrzött kódexben olvasható bejegyzése,⁶² és Aeneas Silvius

⁵³ *Chmel* 1838–1840. I. Bd. Nr. 2203.

⁵⁴ *Teleki* 1852–1863. II. k. 21–22. o.

⁵⁵ DL 93 060. és *Engel* 1984. 982. o.

⁵⁶ DL 93 062. és *Engel* 1984. 982. o.

⁵⁷ *Winter* 1875. 233. o.

⁵⁸ Ehhez a forráshoz nem sikerült hozzájutnom, azonban Karl Schalk már említett művében idézi az 1446. évi hadjáratához kapcsolódó forrásrészletet: *Schalk* 1919. 62. o.

⁵⁹ A dolgozat elbeszélő forrásbázisának összegyűjtéséhez az alábbi munkákat használtam: *Schalk* 1919.; *Lhotsky* 1963.; *Zöllner* 1982.

⁶⁰ *Wattenbach* 1851.

⁶¹ *Lhotsky* 1967. és *Zimmermann* 2003.

⁶² A bejegyzésnek az 1446. évi hadjáratra vonatkozó részletét a *Chronica Austriae* kritikai kiadása is közli egy lábjegyzetben. (*Lhotsky* 1967. 386. o.) A teljes bejegyzést lásd *Lehmann* 1936. 59–61. o. A dolgozat további részében az egyszerűség kedvéért akkor is a *Chronica Austriae* megfelelő oldalát hivatkozom, amikor a svédországi kéziratban szereplő információkat említem. A kódexben olvasható bejegyzést Végh Gyula, a Magyar Iparművészeti Múzeum (korabeli

Piccolomini, a későbbi II. Piusz pápa *Historia Australis* című műve.⁶³ Használható továbbá Wolfgang von Steyr *Itinerarium* néven ismert visszaemlékezése,⁶⁴ Sebastian Gruber III. Frigyesről szóló krónikája,⁶⁵ valamint Martin von Leibitz *Senatorium* címen ismert műve.⁶⁶ Az említett források a dolgozatomban vizsgált eseménysorral kortárs munkák, íróik közül nem egy pedig – így például Ebendorfer és Piccolomini – a legmagasabb politikai körökkel is kapcsolatban álltak, sőt Frigyes udvarában is pozíciókat töltöttek be, feljegyzéseik így különös figyelmet érdemelnek. A vizsgálandó források körébe vontam Veit Arnepeck *Chronicon Austriacum*, valamint Jakob Unrest *Österreichische Chronik* című művét is,⁶⁷ amelyek ugyan a korszaknál néhány évtizeddel később íródtak, ám mivel a 15. századi osztrák historiográfia jelentős szerzőiről van szó, adataik az 1446. évi hadjárat rekonstrukciójakor sem kerülhetők meg.⁶⁸

A felsorolt források nem mindegyike rendelkezik mértékadó modern kritikai kiadásal. Ez nemrégiben egyébként még annak az Ebendorfernek a szövegeire is igaz volt, aki forrásérték szempontjából a legjelentősebb általam vizsgált szerző: adatait már csak ezért is érdemes (újra) megvizsgálni. Az okleveles, valamint a misszilis anyagtól eltérően, az elbeszélő források esetében módszertanilag helyénvalóbbnak tartom, ha ezúttal nem időrendben mutatom be a krónikák adatait, hanem külön tárgyalom az egyes művek híryanagát. Így ugyanis szemléletesebben vehetők össze az elbeszélő kútfők adatai a nem narratív forrásokkal, mi több, általában egy-egy kútfő megbízhatóságáról is jobb képet kaphatunk.

A *Klosterneuburgi Évkönyv* szerint a hadjárat Szent Márton napja, azaz november 11-e körül indult, és december 24-én zárult le. A forrás szerint a magyarok komoly pusztítást vittek véghez, városokat és falvakat gyújtottak fel, ugyanis a terület Bécsben tartózkodó vezetője (azaz: Frigyes) nem törődött eléggé a betöréssel.⁶⁹ Az Évkönyv november 11-e körüli dátuma az okleveles és misszilis források tükrében teljesen reális, azonban a támadás december 24-ei végpontja nem egyeztethető össze a december 22-ei okleveles adattal, amely szerint Hunyadi János ekkor már Bucsunál tartózkodott.⁷⁰

nevéen Országos Magyar Iparművészeti Múzeum) egykori főigazgatója fedezte fel, és Jakubovich Emil közölte a *Magyar Könyvszemle* lapjain. Az említett kódex ugyanazon lapján az „Ego Thomas de Haslpach arcium et sacre pagine professor, plebanus in Bertoldsdorff” megnevezés olvasható – ebből, és az Ebendorfer említett krónikáival való szövegpárhuzamokból bizonyosan tudható: a svédországi bejegyzés Ebendorfertől származik. Lásd *Jakubovich* 1930. 203–207. o.

⁶³ *Knödler – Wagendorfer* 2009.

⁶⁴ *Pez* 1721–1745. 2. Bd. 447–456. o.

⁶⁵ A mű szerzője nem azonosítható teljes bizonyossággal, de Gruber a legvalószínűbb jelölt, lásd *Uiblein* 1970. 386–415. o.

⁶⁶ *Pez* 1721–1745. 2. Bd. 626–674. o.

⁶⁷ *Grossmann* 1957.

⁶⁸ *Leidinger* 1915. 709–845. o. és *Lhotsky* 1967. 405–410. o.

⁶⁹ *Wattenbach* 1851. 741. o.

⁷⁰ Ha csak nem feltételezzük azt, hogy Hunyadi János ugyan már korábban hazatért, de egy magyar kontingens még tovább pusztított az Osztrák Hercegségben.

Ebendorfer *Chronica regum Romanorum*ában azt olvashatjuk, hogy Hunyadi János a Semmering hegyétől a Wienerbergig ment, törökökkel és vlachokkal együtt pusztított, szörnyű bűnöket elkövetve; Perchtoldsdorfot Szent Luca napján, azaz december 13-án emésztette el a tűz. Végül a támadók megtudták, hogy a bécsiek és mások fel akarnak vonulni ellenük, ezért hirtelen hazasiettek zsákmány nélkül – olvashatjuk a krónikában.⁷¹ A szerző másik, *Chronica Austriae* című műve arról számol be, hogy Hunyadi János – együttműködve Rozgonyi Rénolddal – a László király számára megőrzött várak és a korona apropóján december közepe táján tűzzel és vassal Semmering hegyétől Bécsújhely körül Wienerbergig pusztított, eljutván egészen Hainburgig, László királynak sok kárt okozva. Perchtoldsdorf itt is említésre kerül, Hochstraß mellé helyezve.⁷² A dátumok itt teljesen egybecsengenek a nem narratív források adataival: láthattuk, hogy december 12-én Hunyadi Bécs melletti táborából adott ki oklevelet, az Ebendorfer által említett Perchtoldsdorf és Hochstraß pedig Bécs mellé, déli irányban lokalizálható.

Talán a legértékesebb adatok olvashatók abban a Stockholmban őrzött kódexben található Ebendorfer-bejegyzésben, amely a *Chronica Austriae* kritikai kiadásának lábjegyzetében is megtalálható.⁷³ Eszerint a támadó magyarok Szent Luca előünnepén, tehát december 12-én, reggel 9 óra körül felgyújtották az alábbi településeket: Perchtoldsdorf (Hochstraß mellett), Enzersdorf, Neundorf, Guntramsdorf és Brunn, melyek kivétel nélkül Bécs környékén találhatóak. Természetesen ezúttal is az oklevelés és misszilis forrásokkal egybehangzó információkról van szó. Ennél is fontosabb azonban a kéziratban olvasható híradás, mely szerint Hunyadi Jánossal tartott Rozgonyi Rénold és János, Kanizsai Imre, Szarvkő ispánja (*comes*), Szécsi Tamás, valamint egy bizonyos Moroth (Maróti vagy Móroc) Imre, akinek a kilétéről később lesz szó. Az Ebendorfernél szereplő magyar főurak személye nézetem szerint fontos következtetésekre ad alkalmat Hunyadi János hadjáratának valódi céljával kapcsolatban: erre a következő fejezetben térek majd vissza.

Piccolomini *Historia Australis*ából megtudjuk, hogy Magyarország kormányzója már régóta hiába kérte a koronát és a határterületeket, ezért támadást indított, és sátrat vert Bécsújhely előtt; Frigyes ekkor Bécsben tartózkodott. Azonban a támadók nem ostromoltak meg egyetlen várost sem, és egy várat sem tudtak megszerezni, csakis gyújtogatásokkal tudtak kárt tenni. Végül Hunyadi semmi emlékeztetést el nem érve tért vissza Magyarországra. Piccolomini konkrét magyar sereglétszámot is említ: mégpedig 10 vagy 20 000 fő nagyságút.⁷⁴ A következő fejezetben erre is visszatérek bővebben, ám már ezen a ponton elmondható: ez a híradás vélhetően erősen túlzó.

Wolfgang von Steyr *Itinerariuma* szerint a magyarok támadásának oka a korona, valamint a Frigyes által elfoglalt területek visszaszerzésének szándéka volt. A szerző sze-

⁷¹ Zimmermann 2003. 607. o.

⁷² Lhotsky 1967. 385–386. o.

⁷³ Uo. 385. o.

⁷⁴ Knödler – Wagendorfer 2009. 33–34. o.

rint november 27-én támadtak,⁷⁵ sok települést pusztítottak el, de Baden, Mödling és mások pénzzel megváltották magukat a gyújtogatástól. Egészen Rodaunig nyomultak, és sok kárt tettek Ausztriában, de semmilyen erődöt, várost vagy várat nem szereztek meg, és nem folytattak ostromot, céljaikat pedig nem tudták elérni.⁷⁶ A november 27-ei dátum összhangban van Hunyadi ugyanezen a napon kelt levelével, Baden, Mödling és Rodaun beleillenek a hadjárat eddig körvonalazódó rekonstrukciójába: ezek a települések is Bécs környékén, attól délre találhatóak, sőt Rodaun mára már Bécsbe olvadt. Mödlingről pedig már az előző fejezetben is szó esett.

Martin von Leibnitz *Senatoriuma* arról ad hírt, hogy a magyarok gyújtogatásuk közepette megszállták Brunnt és Mödlinget; e településekről már esett szó.⁷⁷ Megjegyzendő, hogy ez a forrás is szól Szentmiklósi Pongrác betöréseiről. Ez egybecseng a már említett, november 22-én kelt irattal, melyben Pongrác Morva folyó menti katonai akcióiról esik szó. Ezúttal is kérdés marad, hogy ennek volt-e köze Hunyadi támadásához.

Sebastian Gruber *Deutsche Chronik* című munkájában mindössze annyit ír az eseményorról, hogy Hunyadi János vlachok, szerbek, rácok, kunok, törökök, cigányok és mások nagy erejével Ausztria földjére ment, Márton napján, azaz november 11-én, és négy hétig pusztított azon a földön az erdők alatt.⁷⁸ A november 11-ei dátum ezúttal is hiteles adat.

Lássuk végezetül Jakob Unrest és Veit Arnpeck leírásait! Az előbbi szerző csak néhány szóban említi Frigyes területeinek megkárosítását, és a német király sikeréről beszél.⁷⁹ Arnpeck *Chronicon Austriacuma* ennél bővebb beszámolója szerint Hunyadi – téves dátummal: 1447-ben – Frigyes ellen vonult, és Bécsújhelyig pusztított 12 000 emberrel. A sereglétszámnak itt sem érdemes hitelt adni.⁸⁰ Frigyes Bécsben tartózkodott, majd sereget gyűjtött, és a magyarok ellen ment december 4-én a „bécsi hegy” (Wienerberg) magaslatához, ám végül a kedvezőtlen időjárási körülmények miatt visszavonult Bécsbe. A szerző röviden megemlékezik a magyarok következő napon, azaz december 5-én történt megmozdulásairól is. Az események kapcsán a krónikás említi, hogy ekkor a magyarok már három hónapja pusztították Ausztriát, ami ebben a formában bizonyosan téves adat. Arnpeck a magyarok visszavonulását az eddig említett krónikákhoz képest eltérően adja elő: szerinte a támadók önszántukból tértek haza,

⁷⁵ A forrásban „in adventu Domini” szerepel, Schalk megállapítása szerint ez abban az évben november 27-ére esett. *Schalk* 1919. 60. o.

⁷⁶ *Pez* 1721–1745. 2. Bd. 449–450. o.

⁷⁷ Uo. 633. o.

⁷⁸ *Uiblein* 1970. 394. o.

⁷⁹ *Grossmann* 1957. 5–6. o.

⁸⁰ Az 1447-es dátummal kapcsolatban fontolóra lehet venni Karl Schalk vélekedését: a középkori időszámítás december 25-étől számította az újév kezdetét, és mivel a magyarok – legalábbis Schalk szerint – ekkor még a területen tartózkodtak, Arnpeck joggal helyezte már 1447-re a támadást. *Schalk* 1919. 63. o.

miután mindent felgyújtottak maguk körül. Továbbá Arnpeck is említi a Pongráccal való konfliktust, de ezt egyértelműen a hadjáratot követő évre teszi.⁸¹ A forrás december 4-ei és 5-ei dátumai érdekes adatok, semmilyen más forrás nem számol be ekkori magyar és osztrák hadmozdulatokról. Tekintetbe véve, hogy az okleveles és misszilis források szerint december 3-a és 8-a között tárgyalás zajlott a szembenálló felek között, a magam részéről nem adnék hitelt Arnpeck említett adatainak.

A hadjárat értékelése

A különböző forrástípusok áttekintése után világosan láthatjuk a hadjárat időtartamát, kronológiáját, továbbá útvonalát, szakaszait, kimenetelét, és a háttérben álló valódi okokat is körvonalazhatjuk. Az első biztos információ Hunyadi megindulásáról november 7-éről maradt ránk, ekkor a kormányzó Vas megye területén, Sárváron tartózkodott. Bár rendelkezünk adatokkal, melyek alapján az is feltehető lenne, hogy a hadjárat akár már októberben megkezdődhetett (Dürnkrot a Morva mentén), véleményem szerint ezek még nem Hunyadi akciójához köthetők, azzal legfeljebb laza kapcsolatban állhattak. Ettől függetlenül a támadásnak bizonyosan voltak előjelei (Hunyadi levele a pápához, levelezés Béccsel, az osztrák rendekkel). Frigyes mozgósításai, valamint a magyar és az osztrák fél (Bécs, osztrák rendek) között zajló tárgyalások közben Hunyadi folyamatosan haladt előre: november 14/15-én már Sopronnál, 21-én pedig Szarvkőnél tartózkodott katonai táborokban. November 29-én Neunkirchenből írt Bécsnek, december 2-án pedig már Bécsújhely mellett adott ki oklevelet. A sereg tehát a Sárvár–Sopron–Szarvkő–Neunkirchen–Bécsújhely vonalon nyomulhatott előre. Mivel Szarvkő és Bécsújhely egymáshoz igen közel helyezkednek el, és Neunkirchen valamivel délebbre, Bécsújhely alatt található, nem kizárt, hogy utóbbit Hunyadi már december 2-ánál hamarabb elérte, de tett egy kitérőt – egy seregtessel – Neunkirchenhez is (talán hogy nyomást gyakoroljon Frigyesre). Fontosabb azonban, hogy Sárvár, Sopron és Szarvkő egyaránt valamelyik dunántúli magyar birtokos érdekszférájába tartozó település volt. Továbbá, az ezeket a területeket kezükben tartó vagy ezekre igényt tartó előkelők – ha hihetünk Ebendorfernek – mind jelen voltak Hunyadi János seregében.

Bár a hadjárat egésze alatt történtek egyezkedési kísérletek a szembenálló felek között, a legnagyobb horderejű tárgyalás bizonyosan december 3-ától 8-áig zajlott. Hunyadi, noha ekkor is kitarzott látszólagos célkitűzései, a Szent Korona, László és a dunántúli területek visszaszerzése mellett, egyedül Győr visszaadását követelte azonnal Frigyesről, a többi kérdésben hajlandó lett volna várakozó álláspontot elfoglalni. Frigyes hajthatatlanságára lehetett válasz, hogy Hunyadi útra kelt Bécsújhely mellől, és Bécs felé vette az irányt. December 9-én már Leobersdorfnál, 12-én pedig

⁸¹ *Leidinger* 1915. 802–804. o.

Hunyadi János 1446. évi hadjárata

Bécsnél tartózkodott. Az osztrák elbeszélő források alapján vélelmezhetjük, hogy december 12-én és 13-án Bécs környéki kisebb településeket prédált fel – Perchtoldsdorf, Hochstraß, Enzersdorf, Neudorf, Guntramsdorf, Brunn, Rodaun és Gumpoldskirchen lehetnek a célpontjai, valamint Baden és Mödling is, de az utóbbi kettő sikerrel váltotta meg magát.⁸² Ebendorfer december közepi dátummal említi még Hainburg városát: ez alapján pedig a bizonytalan dátum ellenére is feltételezhetjük, hogy Hunyadi Bécs felől Hainburghoz indult tovább, majd ezután hagyta el az Osztrák Hercegség területét, hogy aztán december 22-én már újra Vas megyében, Bucsunál adjon ki oklevelet. A magyar sereg visszavonulásának (már ha egyáltalán visszavonulásról beszélhetünk) körülményei bizonytalanok: az okleveles források és a levelek nem tesznek említést erről, a narratív kútfők pedig, mint láttuk, ellentmondóak a kérdésben. Amit az utóbbiak egyetértően leszögeznek: eredeti célkitűzéseit, azaz a korona, László és a területek visszaszerzését Hunyadi János nem valósította meg. Egy 1447. február 11-ére datálható, Szécsi Tamás komáromi ispán által Schlick Gáspárnak és Neuperger Jánosnak írt levélből leszűrhető, hogy Hunyadi 1446 végi hazatérését valamiféle Frigyesel kötött fegyverszünet is kísérhette.⁸³

Vizsgáljuk meg most Hunyadi 1446 novembere és decembere folyamán vezetett hadjáratát a már sokszor említett három célkitűzés fényében! Másként fogalmazva: mindaz, amit a források alapján a kormányzó támadássorozatról tudunk, valóban arról tanúskodik-e, hogy Hunyadi vissza akarta szerezni Frigyes kezei közül a Szent Koronát, a törvényes magyar uralkodónak számító V. Lászlót, továbbá a német király által elfoglalt dunántúli területeket?

A fentiek alapján az már világosan látható, hogy Hunyadi hadjárata nem volt hosszú időtartamú: körülbelül öt hetet ölelt fel. Ez az adat rögtön gondolkodóba ejt: a néhány hét első pillantásra kevésnek tűnik a kormányzó által kitűzött – és a „közvélemény” elé tart – nagy horderejű célokhoz képest. Ennél is fontosabb azonban, hogy az eseménysor jelentős része vagy Nyugat-Magyarországon zajlott (Sárvár, Sopron), vagy olyan területen (Szarvkő), amely néhány évvel korábban még egy magyar előkelő birtokában volt. Utóbbtól pedig az a Bécsújhely (valamint Neunkirchen) is csak „ugrásnyira” található, ahonnan legjobb tudomásunk szerint Hunyadi mindössze december 8-án, a sikertelen tárgyalások következtében indult tovább. A magyar sereg tehát a hadjárat öt hetéből négyben még Stájerországba is alig nyomult be, és a Szarvkőtől nem messze fekvő Bécsújhelynél tovább nem merészkedett. Mindebből már az is látható, hogy Hunyadi mindössze egy hetet töltött azzal, hogy Bécsújhelytől tovább nyomuljon, és Bécs környékén is katonai akciókat hajtson végre. Sokkal több ideje bizonyosan nem jutott erre, hiszen december 22-én már ismét Vas megyében tartózkodott.

⁸² A régebbi szakirodalomban arra is találtam utalást, hogy a szintén Bécs melletti Fischamend települését is érintette Hunyadi serege, ám nem tudom, hogy ez az információ honnan származik. *Fraknói* 1896. 90. o.

⁸³ Kiadását lásd *Chmel* 1838–1841. 1. Bd. 272. o.

Végigtekintve a hadjárat első négy hetén, olybá tűnik, hogy november 7-e és december 8-a között a hadjárat három célkitűzése közül leginkább egy volt középpontban: mégpedig a Frigyes által zaklatott dunántúli térség problémája. Sárvár (ekkor a Rozgonyiak birtoka), Sopron (az Erzsébet által Frigyesnek elzálogosított város) és Szarvkő (a Kanizsaiaktól elfoglalt uradalom) egyaránt a Frigyes és a magyar előkelők között mindezidáig zajló háborúskodások által érintett területen feküdtek (a második kettő biztosan). És bár Hunyadi felbuklását Bécsújhelynél és Neunkirchennél lehetne úgy is értelmezni, hogy ezzel a korona és László visszaszerzése érdekében kívánt nyomást gyakorolni Frigyesre, mégis valószínűbb, hogy a területi viták rendezése állhatott a középpontban.

Véleményem szerint a hadjárat egyetlen szakasza, ahol komolyabban felvethető az a lehetőség, hogy Hunyadi a korona és László visszaszerzése érdekében próbált nyomást gyakorolni Frigyesre, a december 8-án kezdődő, körülbelül egyhetes periódus, amikor a kormányzó Bécshez vonult. Igaz, ennek némileg ellentmond, hogy Hunyadinak ezt a lépését indokolhatta a Győrt illető alkudozások sikertelensége is.⁸⁴ Hunyadi szándékait – már ami László és a korona visszaszerzését illeti – pedig igencsak kétségbe vonja egyrészt a Bécsnél eltöltött mindössze néhány napnyi időtartam, másrészt, hogy kizárólag Bécs környéki kisebb, stratégiaileg semmiképp sem fontos településeket prédált fel. Ráadásul a már említett visszavonulásának körülményei sem az akció komolyságát valószínűsítik: ez az állítás akkor is igaz, ha Hunyadi valóban az osztrák sereg közeledténél hírére tért haza, és még inkább, ha tudatosan döntött a távozás mellett. Mindezeket figyelembe véve nem úgy tűnik tehát, hogy a hadjárat valóban a „közvélemény” elé tárt három célt szolgálta volna.

A következőkben szólnunk kell még egy szempontról, amely ugyancsak a fenti sejtést erősíti: mégpedig a dolgozat során már említett magyarországi előkelőkről, akik Thomas Ebendorfer szerint Hunyadi Jánossal tartottak a betörés során. A szóban forgó öt személy, Rozgonyi Rénold és János, Szécsi Tamás, Kanizsai Imre, továbbá valószínűleg Maróti/Móroc Imre egyaránt a nyugat-magyarországi régióhoz köthető, Győr, Zala, Sopron, Vas, illetve Veszprém vármegyében rendelkeztek birtokokkal vagy ott viseltek tisztséget, és vélhetően személyesen is érintették őket az 1440-es években Frigyes által indított területfoglalások.⁸⁵ Az 1440-es években

⁸⁴ *Nemes* 2009. 14–15. o. Nemes szerint Hunyadi megpróbálta Frigyeszt rábírní Győr átadására azáltal, hogy 1446 novemberében Bécs alá vonult. Ezt a megállapítást annyiban pontosítani kell, hogy novemberben Hunyadi még csak Bécsújhelyig jutott.

⁸⁵ A Rozgonyi családhoz lásd *Pálosfalvi* 2003. és *Schmidtmayer* 2015. passim; Szécsi Tamáshoz: *Reiszig* 1942. 63. o.; *Engel* 1996. I. k. 142., 223., 229., 237–238. o.; *Engel* 2001. (Balogh-nem 3. Szécsi. Felsőlendvai-ág); *Schmidtmayer* 2015. 51–52. o.; Kanizsai Imréhez: *Reiszig* 1941. 22. o.; *Engel* 1996. I. k. 422. o.; *Engel* 2001. (Oslí nem. Kanizsai); *Schmidtmayer* 2015. 67. o.; *Stefanits* 2019. 127–128. o.

Az Ebendorfer által Moroth Imreként említett személy azonosítása nem könnyű feladat. A család azonosítását illetően két lehetőség vehető fel. Az egyik a Maróti familia, amely azonban a korszakban elsősorban nem a nyugat-magyarországi térségben rendelkezett birtokokkal, így az

rekonstruálható pályafutásuk is hasonló: a polgárháború kezdete majdnem mind-egyiküket Erzsébet mellett érte (Rénold később állt át), és Ulászló térnyerésével átmenetileg pozíciót veszítettek Nyugat-Magyarországon, továbbá több ízben egymással is konfliktusba keveredtek. Ulászló halálát követően azonban gyorsan újra a húsosfazék közelébe kerültek, és Hunyadi kormányzósága idején már a térség nagy hatalmú előkelőinek számítottak. Feltételezhető, hogy Ebendorfer nem sorolta fel a Hunyadi kíséretében tartózkodó összes magyarországi urat, mindazonáltal úgy gondolom, a fenti személyek szerepeltetése nem véletlen, és megjelenésük szorosan összefügg a hadjárat értékelésével. Egyrészt tovább erősítik azt a már eddig is egyre valószínűbb forgatókönyvet, hogy a hadjárat valójában főként a dunántúli birtokokról szólt, nem a korona és László visszaszerzéséért zajlott. Ennél azonban véleményem szerint több is állítható: azt is megkockáztatom, hogy egyenesen az országtanács ezen csoportja lehetett az, amely nyomást gyakorolt a frissen megválasztott kormányzóra, és tették ezt saját érdekükben, saját birtokaik visszaszerzéséért, a saját érdekszférájukban zajló konfliktusok rendezése érdekében.

Összességében azonban úgy gondolom, hogy – bár a nyugat-magyarországi előkelők minden bizonnyal nyomást gyakorolhattak a kormányzóra – a hadjárat abban a formában, ahogyan megvalósult, legfőképpen Hunyadi János érdekeit szolgálhatta. Egyrészt Frigyes állandó nyugati betörései, miként arról már esett szó, elsősorban a térség birtokosainak jelentettek konkrét problémát, ám presztízvesztésnek számítottak a magyar vezető réteg egésze számára is. Fontos volt tehát, hogy a frissen megválasztott kormányzó tegyen valamit az ügyben, a saját pozíciójának megerősítése érdekében is. Kétségtelen, hogy a dunántúli birtokok visszaszerzése mind Hunyadinak, mind a magyar vezető rétegnek (különösen a nyugat-magyarországiaknak) érdekében állhatott.

Ebendorfer által említett többi főúrhoz képest kakukktójásnak tűnik. Az ellentmondást esetleg feloldhatja az a tény, hogy Maróti János fia, László Elisabeth von Schaunberget jegyezte el – igaz, a házasság végül nem valósult meg. A Schaunbergek grófi családja komoly hatalommal bírt a korban, róluk talán nem elképzelhetetlen valamilyen nyugat-magyarországi érdekeltség, ami Marótit is érinthette. Lásd Nagy 1857–1868. VII. k. 336. o.; Engel 2001. (Maróti, Hont m.; Béládi, Bars m.); Németh 2007. (Maróti László és Elisabeth von Schaunberg eljegyzését lásd utóbbi mű 9. oldalán.) A Schaunbergekhez lásd Niederstätter 2007. passim.

A másik lehetőség az Ebendorfernél szereplő személy azonosítására, ha a Moroth-ot Mórocként (Moroc, Mórocz, Morocz, esetleg Mőricz, Morwcz) oldjuk fel – ez a családnév meglehetősen gyakran fordul elő a korszak okleveleiben, sokszor pontosabb megjelölés nélkül. A kutatás mára több ilyen nevű családot azonosított (beketfalvi, meggyesaljai Móroc család, Mőrochidai család, Mőroccarsai család), ennek ellenére is erős bizonyossággal állítható, hogy a kérdéses család fészke leginkább Nyugat-Magyarországra helyezhető. (Lásd Nagy 1857–1868. VII. k. 564. o.; Csánki 1890–1913. III. k. 571. o.; Kerekes 1931. 18–19. o.) Végezetül fontos leszögezni, hogy bármelyik lehetőség mellett tesszük is le a voksunkat, Imre nevű személyt sem a Maróti, sem a Móroc család ismert tagjai között nem találtam. Utóbbira Jakubovich Emil is felfigyelt, szerinte Emericus de Moroth valószínűleg hiba a feljegyzésben Ladislaus de Moroth helyett. (Jakubovich 1930. 207. o.) A személy azonosításával kapcsolatos ötleteket ezúton köszönöm Mikó Gábornak (Móroc család) és Péterfi Bencének (Maróti család).

Ezzel szemben az, hogy kinek jött volna jól, ha a Szent Korona és V. László is visszakerül a Magyar Királyságba, már nem ennyire egyértelmű. Feltehető, hogy a magyar vezető réteg, illetve az országtanács kedvezően értékelte volna az évek óta húzódozó zavaros belpolitikai helyzet rendezését, és szívesen látott volna egy törvényesen megválasztott és megkoronázott uralkodót a trónon. Ők valószínűleg Hunyadi kormányzóságát kényszerhelyzetből fakadó átmeneti állapotnak fogadták el, és éppen azt várták az ideiglenes hatalommal felruházott gubernátortól, hogy mihamarabb tegye lehetővé a közjogi-közhatalmi kérdés rendeződését: azaz, szerezze vissza az ehhez szükséges felségjelvényt és az 1445-ben törvényes magyar uralkodónak elismert gyermekkirályt. Az már azonban közel sem olyan biztos, hogy maga Hunyadi János is így gondolkozott, vagy más szavakkal: vajon az ideiglenes hatalmát valóban ideiglenesnek tervezte-e. Számára nagyon is kapóra jöhetett ugyanis az 1440-es évek bizonytalan közjogi állapota, az ország korona- és királynéklülisége, hiszen éppen ennek köszönhette kormányzói hatalmát, valamint azt, hogy röpké néhány év alatt a Magyar Királyság leggazdagabb és legnagyobb hatalmú főurává nőtte ki magát. Ha az ország és a korona visszakerült volna hazánkba, az hatalma addigi formájának végét jelenthette volna. Az ő érdekét tehát éppen az ideiglenes állapot fennmaradása szolgálhatta.

Hunyadi tehát 1446-ban, kormányzóvá választása után azzal szembesült, hogy az országtanács olyan lépések megtételét várta tőle, amelyek neki nem feltétlenül álltak érdekében.⁸⁶ Idézzük föl most azokat a megállapításokat, amelyeket az 1446. november–decemberi hadjáratról tettünk: a rendelkezésünkre álló források legkevésbé sem igazolják, hogy stájer-osztrák földi betörése során Hunyadi valóban komoly lépéseket tett volna a korona és László visszaszerzésére. Mindennek fényében elképzelhetőnek tartom, hogy Hunyadi – engedve a rá gyakorolt nyomásnak – tessék-lássék tört csak be Frigyes területére – mintegy igazolva a belé vetett bizalmat –, ám valójában nem törekedett a „közvélemény” elé tárt célok elérésére. Mindennek érdekében pedig jó érzékkel használta fel a koronával és Lászlóval összefonódó dunántúli területek problémáját, és hadjárata során szinte végig ez utóbbi megoldására koncentrált. Így látszólag eleget tett kormányzói kötelességeinek, ám az események – a hadjárat „sikertelensége” – valójában számára kedvező végkifejletet jelentettek.

Mindezt alátámasztja az 1447 júniusában Radkersburgban – Cillei Ulrik közvetítésével – megkötött fegyverszünet is: az egyezmény ugyanis egy szót sem ejtett sem Lászlóról, sem pedig a koronáról. A konfliktusok tárgyát képező területekről azonban igen, ám azt sem a magyar félnek kedvező módon: Frigyes megtarthatta foglaltsait, és az ezekkel járó jövedelmeket is. Egyedül Győrt kellett visszaadnia Salánki Ágoston püspöknek, és még ezért is kártérítés illette meg.⁸⁷ A fegyverszünet tartalma

⁸⁶ Pálosfalvi szerint nyilvánvaló, hogy az 1446. évi akciót a közvélemény erőszakolta rá Hunyadira, talán éppen a kormányzóválasztás ellentétéleként. *Pálosfalvi* 2019. 146. o.

⁸⁷ *Chmel* 1832–1838. I. Bd. Nr. 102.; *Nemes* 2011. 44–45. o., *Schmidtmayer* 2015. 77. o.; *Csermelyi* 2018. 19. o.

tehát egybecseng a hadjárat feltételezhető valódi céljával: a középpontban elsősorban a dunántúli területek álltak, és ezek között is kiemelt fontossággal bírhatott az a Győr, amely már az október 18-ai, a készülődő háborúról tanúskodó misszilisben is szerepelt, és amelyet valóban sikerült visszaszerezni a német királytól. A radkersburgi fegyverszünet feltételei fényében azonban még az is kérdéses, hogy Hunyadi legalább a nyugat-magyarországi területek, az ottani birtokosok ügyét rendezni kívánta-e.⁸⁸

Tovább árnyalják a képet azok a titkos megegyezések, amelyeket Hunyadi 1446-ban, még kormányzóvá választása előtt, illetve néhány évvel később, 1450-ben Frigyesel kötött. Előbbi lényege, miként arról Piccolomini beszámolt, a következő volt: cserébe azért, hogy magyar részről Hunyadiék a továbbiakban nem bolygatják sem László, sem a Szent Korona ügyét, a római király megígérte, nem avatkozik be a magyar belpolitikába. Az 1450-es megegyezés értelmében pedig Hunyadi további nyolc évig, László 18. születésnapjáig, vagyis 1458 februárjáig nem háborgatná a római királyt a gyermek László és a Szent Korona őrizetében, és ezt másoknak sem engedné meg. Ellentételezésként Frigyes csak annyit vállalt, hogy ő meg Hunyadiat nem akadályozza Magyarország kormányzatában.⁸⁹

Az 1446. évi hadjárat és a korabeli katonai logisztika

A probléma megvizsgálásához érdemes először visszatérni Arnpeck és Piccolomini említett adataira, amelyek szerint Hunyadi János serege 10, 12 vagy pedig 20 000 főt tehetett ki. A krónikák által ránk hagyományozott sereglétszámok kapcsán egyrészt fontos véleményt mondani ezeknek az adatoknak a realitásáról, másrészt pedig ebből kiindulva az 1446. évi hadjárat elhelyezhető a korabeli magyar katonai logisztika témakörében.

Elsőként célszerű összevetni a krónikákban szereplő adatokat a Hunyadi János egyéb – elsősorban az oszmánok elleni – ütközeteinél ismert sereglétszámokkal. Előtte azonban szögezzük le: a ma ismert legvalószínűbb becslés szerint a késő középkori (Mátyás király alatti) Magyarország tényleges, maximális katonai potenciálja 65–70 000 fő lehetett.⁹⁰ Azt kellene tehát feltételeznünk, hogy ennek hatod vagy hetedrésze Frigyes ellen indult 1446 őszén, ráadásul úgy, hogy tudjuk, a fenti maximális potenciál tekintélyes részét Erdély adta.⁹¹ Visszatérve Hunyadihoz: a stratégiaileg igen jól szervezett

⁸⁸ A június 1-jén kötött „szerződésben” felsorolták azokat a várakat, amelyeket Frigyes és öccse, Albert herceg Magyarország területén zálog, fegyveres foglalás vagy bármilyen más jogcímen hatalmában tart. Frigyes részéről Sopront, Kószeget, Rohoncot, Szalónakot, Borostyánköt, Dévénynt, Macskaköt és Baumgartent (Sopronkertes), Albert herceg részéről pedig Fraknót, Kismartont, Kaboldot, Lánzsért és Bélát, továbbá a szarvkői, magyaróvári és rákosi várak bizonyos javait tartalmazta az irat. Továbbá Győr kerül még említésre, amelyet a Habsburgok készek voltak visszaadni, váltságdíjért cserébe. Lásd az előző lánjegyzetet.

⁸⁹ *Pálosfalvi* 2019. 145–146. o.

⁹⁰ *Kubinyi* 2007a. 203. o.

⁹¹ Uo.

hosszú hadjárat során (1443–1444) úgy becsülik 30 000 főre a támadó sereget, hogy az nem is pusztán magyar, hanem keresztény haderő volt, mivel azt kereszties hadjárat meghirdetése és összeurópai mozgósítás előzte meg.⁹² Az 1444. évi várnai csatánál összegyűlő keresztiesek létszáma 20 000 főnél valamivel kevesebb lehetett.⁹³ Az 1448 nyarán lezajlott második rigómezei csatában Hunyadi hadvezéri pályafutásának legnagyobb létszámú seregét, mintegy 30–32 000 főt irányíthatott, mindezt annak érdekében, hogy döntő harcban győzhesse le a szultáni sereget.⁹⁴ Végezetül, a korszak egyik sorsdöntő csatájában, 1456-ban Nándorfehérvárnál a 6–7000 fős helyőrségen kívül 10 000 fős, később 11–15 000 főre duzzadó keresztény sereg állt fel az oszmánokkal szemben.⁹⁵ Az oszmánok elleni harcoknál jóval kisebb horderejű, rövid időtartamú ausztriai betörésnél a fenti számok ismeretében 20 000 fős magyar sereget mindenképpen túlzás feltételezni. A 10 000 már közelebb állhatna a valósághoz, ám dolgozatom eddigi megállapításainak fényében olybá tűnik, hogy még ez a szám sem adja vissza az ausztriai hadjárat és a törökellenes küzdelmek jelentősége közötti különbséget. A hadjárat rövidségének, valamint „eredménytelenségének” ismeretében minden bizonnyal ennél is kisebb magyar sereggel kell számolnunk.

Erre utal az is, amit a korabeli magyarországi katonai mozgósítás, illetve hadseregellátás rendszeréről tudunk. A középkori magyar fegyveres potenciál jelentős részét a jobbágyok száma alapján mozgósított „telekkatonaság” tette ki. A rendszer lényege az volt, hogy mozgósításkor az egyes birtokosoknak jobbágyháztartásaik száma alapján kellett bizonyos számú katonát kiállítaniuk.⁹⁶ A mozgósítást mindig a király rendelte el; ez esetünkben persze bonyolultabb lehetett: 1446-ban minden bizonnyal a kormányzó és az országtanács döntött erről. Fontos leszögezni, hogy amikor úgynevezett mezei, mozgó csapatokról volt szó (nem pedig a végvárok ellátásáról), akkor a sereg – köztük a megyei csapatok – ellátása nagyrészt nem a központi kincstár terhelte. A bandérium önmagát élelmezte: magának kellett gondoskodnia élelmiszerről és a lovak takarmányszükségletéről.⁹⁷ Arra kevesebb példa van, hogy egy-egy magyar sereg előre gondoskodott az ellátásáról, azaz vitt magával élelmet és takarmányt. Sokkal jellemzőbb volt, hogy a hadszíntér illetve az azt megelőző táborhelyek környékén próbálták szükségleteiket kielégíteni.⁹⁸ Ez utóbbi érdekében tehettek lépéseket

⁹² *Bárány – B. Szabó – Veszprémy* 2017. 43. o.

⁹³ Uo. 47. o.

⁹⁴ Uo. 49. o. Hunyadi János és az aragóniai király, V. Alfonz között 42 000-es tervezett seregről zajlottak tárgyalások. Lásd *Pálosfalvi* 2018. 147. o.

⁹⁵ *Bárány – B. Szabó – Veszprémy* 2017. 54–55. o. Vö. uo. 179. o.

⁹⁶ *Kubinyi* 2007a. 200. o.

⁹⁷ *Kubinyi* 2007b. 43–44. o. és *Fedeles* 2012. 84. o.

⁹⁸ *Kubinyi* 2007b. 46. o. Arról, hogy a hadműveletek szempontjából mekkora szerepe volt a vidék teherbíróképességének, lásd *Perjés* 1963. 260. o. Perjés megállapításai, bár a középkornál későbbi korokra vonatkoznak, sok esetben alkalmazhatóak a késő középkor magyarországi hadseregellátási és logisztikai kérdéseire, Kubinyi is előszeretettel használta (sokszor inkább vitatta) Perjés munkáit.

az uralkodók: parancsba adták például a sereg útjába eső városoknak a hadsereg ellátását.⁹⁹ Fontos azonban, hogy aratási időn kívül sokkal nehezebb volt a hadsereg útközben történő ellátása.¹⁰⁰ Éppen ezért még nehezebb azt elképzelni, hogy 1446 novemberre és decembere folyamán egy 10 000 fős sereg élelmezése megoldható lett volna a környező néhány megye segítségével.¹⁰¹

A hadjáratot megelőző mozgósításról vagy a készülődő hadsereg számára történő hadtáp előkészítéséről tudósító forrás híján a legvalószínűbbnek azt tartom, hogy az 1446 őszen induló katonai akciót nem előzték meg nagy horderejű készülődések. Megkockáztatható a feltevés: az 1446. évi stájer-osztrák földi betöréshez főként a nyugat-magyarországi főurak, megyék csapatait vehették igénybe. Véleményem szerint tehát leginkább Vas, Sopron, Győr, Zala, esetleg Veszprém megyében történhetett komolyabb mozgósítás 1446 őszt megelőzően. Mindez tovább árnyalja a krónikák által említett sereglétszámok kérdését: valószínűtlennek tartom, hogy önmagában ezekből a megyékből 10 000 fős vagy nagyobb sereg állt volna fel.¹⁰² Ez a megállapítás minden bizonnyal még úgy is igaz, hogy feltehetően Hunyadi is hozott magával saját csapatokat birtokairól. Utóbbira Ebendorfer és a Gruber-féle krónika törökökről és vlachokról, szerbekről, rácokról, kunokról és cigányokról szóló megjegyzései utalnak.¹⁰³

Egy téli hadjáratához ráadásul az élelmiszeren és takarmányon kívül másra is szükség volt: sokatmondó párhuzamként kínálkozik itt Mátyás ugyancsak télen induló szabácsi hadjárata (1476), amikor az uralkodó városi és falusi szücsökkel 8000 ködmönt és hozzá tartozó kesztyűket készíttetett a sereg számára. Ugyancsak jó párhuzam, hogy Mátyásnak 1482-ben éppen hainburgi táborába szállítottak subákat. Az 1446. évi hadjáratot illetően semmi nem utal arra, hogy egy 10 000 fős sereg számára hasonló ellátásra kísérletek történtek volna.¹⁰⁴

A dolgozat korábbi szakaszának megállapításait, azaz a hadjárat komolyságát, időtartamát, elért eredményeit, harcmodorát – gyűjtogatás és prédálás, várostromok hiánya – összevetve mindazzal, amit a késő középkori magyar hadsereg logisztikájáról tudunk, úgy vélem, Hunyadi János vezetésével 1446 novemberében egy jóval kisebb sereg indulhatott el, mint amekkorákat a krónikák említenek.¹⁰⁵ Véleményem szerint legfeljebb néhány ezer főről beszélhetünk, amely főként a nyugat-magyarországi

⁹⁹ Kubinyi 2007b. 44. o.

¹⁰⁰ Uo. 49. o. Arról, hogy az ősz beálltával a hadjáratokat általában meg kellett szakítani, mivel a szükséges takarmányt a helyszínen beszerezni már nem lehetett, lásd *Perjés* 1963. 234. o.

¹⁰¹ A késő ősz és tél nem mondható kedvezőnek a katonai vállalkozások szempontjából. Lásd *Fedeleles* 2013. 282. o.

¹⁰² Lásd ezzel kapcsolatban E. Kovács Péter megjegyzését, miszerint elképzelhetetlen az, hogy a középkori magyar hadtörténelemben egy hadvezér 14 000 embernek érdemben tudott volna parancsolni, inkább néhány ezres seregekre kell gondolnunk. *E. Kovács* 2013. 245. o.

¹⁰³ *Lhotsky* 1967. 607. o. és *Uiblein* 1970. 394. o.

¹⁰⁴ *Kubinyi* 2007c. 56. o.

¹⁰⁵ Arról, hogy a várak elfoglalása hogyan járulhatott (volna) hozzá a hadsereg ellátásához, lásd *Perjés* 1963. 234. o.

megyék csapataiból tevődhetett össze, és amely valószínűleg nem is lehetett alkalmas komoly eredmények – úgymint a Szent Korona és V. László visszaszerzése – elérésére. Ez nem is meglepő, hiszen, ahogyan azt igyekeztem bemutatni: ilyen szándék vélhetően – legalábbis a hadjárat vezetője részéről – eleve nem is volt.

Összegzés

Dolgozatomban arra tettem kísérletet, hogy a rendelkezésünkre álló okleveles és misztilis anyag, valamint a korabeli ausztriai elbeszélő kútfők felhasználásával rekonstruáljam Hunyadi János 1446. novemberre és decemberre folyamán stájer-osztrák területre vezetett hadjáratát. A források alapján az alábbi kép rajzolható fel az eseménysorról. A magyar támadás mindössze néhány hetet vett igénybe, és elsősorban Bécsújhely és Bécs környékét érintette. A támadók bizonyosan nem foglaltak el stratégiai fontos helyszínt, ezzel nem is próbálkoztak, csakis kisebb településeket prédáltak, illetve gyűjtöttak fel. Hunyadi János serege legfeljebb néhány ezer főből állhatott, ennek gerincét pedig valószínűleg a nyugat-magyarországi főurak által az itteni megyékből kiállított csapatok alkothatták. Mindezek tükrében valószínűtlennek tartom, hogy Hunyadi valóban a Szent Korona, V. László és a nyugat-magyarországi területek visszaszerzése céljából indította hadjáratát. A források alapján a támadásban ezek közül csakis a harmadik célkitűzés játszhatott szerepet, amely természetesen a hadjáratban részt vevő, Nyugat-Magyarországon érdekelt magyarországi főuraknak is érdekében állhatott.

A hadjárat azonban mindenekelőtt Hunyadi János érdekei szerint alakult. A kormányzónak egyrészt nem állhatott érdekében a korona és László visszaszerzése, hiszen ezek veszélyeztették volna kormányzói hatalmát, másrészt a stájer-osztrák területre vezetett tessék-lássék betörésével látszólag mégis az országtanács elvárásai szerint cselekedett. Számomra olybá tűnik, hogy az utóbbi évek Hunyadi Jánossal foglalkozó kutatása jó úton jár akkor, amikor árnyaltabban láttatja a hadvezér korábbi kutatások által idealizált képét: a kormányzó sokkal inkább tekinthető „reálpolitikusnak”, mintsem romantikus nemzeti hősnak (bár érdemei tagadhatatlanok). Mindezek után természetesen a hadjárat állítólagos „sikertelensége” is más fényben tűnik fel, és nem lehetetlen, hogy a dolgozatban tárgyalt krónikások közül Veit Arnpeck értette a legjobban a helyzetet: Hunyadi december közepi hazatérése talán nem is visszavonulás volt. Könnyen meglehet, hogy a kormányzó pontosan elérte saját céljait: látszólagos erődemonstrációt tartott Frigyes területén, felpredált illetve kifosztott néhány – stratégiai kevésbé fontos – települést, ezzel talán meg is erősítette frissen megszerzett ideiglenes vezetői pozícióját, ráadásul Győrt ténylegesen visszaszerezte – legalábbis ígéretet nyert erre. Arról nem is szólva, hogy még előtte állt egy, a Frigyesel szembeni konfliktusnál sokkal komolyabb probléma megoldása is: az előrenyomuló oszmánokkal szembeni védekezés, aminek megszervezését talán a magyarországi vezető réteg is minden másnál jobban elvárta tőle.

BIBLIOGRÁFIA, RÖVIDÍTÉSEK

- Aull* 1930. *Aull, Otto*: Die politischen Beziehungen zwischen Österreich und Ungarn, in ihrer Auswirkung auf das Burgenland (bis 1918). *Burgenländische Heimatblätter*, 3. (1930) 98–117. o.
- Bárány – B. Szabó – Veszprémy* 2017. *Bárány Attila – B. Szabó János – Veszprémy László*: A késő középkor hadtörténete (1387–1490). In: Magyarország hadtörténete I. A kezdetektől 1526-ig. Főszerk. *Hermann Róbert*. Szerk. *Veszprémy László*. Budapest, 2017.
- Bariska* 2007a. *Bariska István*: III. Frigyes gyámsági kormányzása és Nyugat-Magyarország. *Századok*, 141. (2007) 5. sz. 1153–1191. o.
- Bariska* 2007b. *Bariska István*: A Szent Koronáért elzalogosított Nyugat-Magyarország, 1447–1647. (Archívum Comitatus Castriferrei 2.) Szombathely, 2007.
- Bellus – Boronkai* 2001. *Vitéz János levelei és politikai beszédei*. Ford. *Bellus Ibo-ly – Boronkai Iván*. Budapest, 2001.
- Chmel* 1832–1838. *Materialien zur österreichischen Geschichte*. Aus Archiven und Bibliotheken. Hrsg. von *Joseph Chmel*. I–II. Bd. Wien 1832–1838.
- Chmel* 1838–1840. *Regesta chronologico-diplomatica Friderici III. Romanorum imperatoris (Regis IV.)*. Hrsg. *Joseph Chmel*. I–II. Bd. Wien, 1838–1840.
- Chmel* 1838–1841. *Der österreichische Geschichtsforscher*. Hrsg. *Joseph Chmel*. 1–2. Bd. Wien, 1838–1841.
- Csánki* 1890–1913. *Csánki Dezső*: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–V. k. Budapest, 1890–1913.
- Csermelyi* 2018. *Csermelyi József*: Határon innen, mégis azon túl. Zaloguralmák Nyugat-Magyarországon – terminológiai kérdések és válaszok. In: *Micae mediaevales VII*. F fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. Szerk. *Farkas Csaba – Ribi András – Veres Kristóf György*. Budapest, 2018.
- DF Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomati-
kai Fényképtár
- DL Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomati-
kai Levéltár

- Draskóczy* 2000. *Draskóczy István: A 15. század története.* (Magyar Századok 5.) Budapest, 2000.
- DRH *Decreta Regni Hungariae – Gesetze und Verorderungen Ungars. 1301–1457.* Ed. *Franciscus Döry – Georgius Bonis – Vera Bácskai.* (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 11.) Budapest, 1976.
- E. Kovács* 2013. *E. Kovács Péter: Zsigmond isztriai hadjárata.* In: *A hadtáp volt maga a fegyver. Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről.* Szerk. *Pósán László – Veszprémy László.* Budapest, 2013. 227–247. o.
- Engel* 1984. *Engel Pál: Hunyadi János kormányzó itineráriuma (1446–1452).* *Századok*, 118. (1984) 5. sz. 974–997. o.
- Engel* 1996. *Engel Pál: Magyarország világi archontológiája, 1301–1457. I–II. k.* (História könyvtár: Kronológiák, adattárak 5.) Budapest, 1996.
- Engel* 2001. *Engel Pál: Magyarország világi archontológiája, 1301–1457. Középkori magyar genealógia.* (Magyar Középkori Adattár) CD-ROM. Budapest, 2001.
- Fedeles* 2012. *Fedeles Tamás: A király és a lázadó herceg. Az Újlaki Lőrinc és szövetségesei elleni királyi hadjárat (1494–1495).* Szeged, 2012.
- Fedeles* 2013. *Fedeles Tamás: Információáramlás és hadellátás a 15. század végi Magyarországon.* In: *A hadtáp volt maga a fegyver. Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről.* Szerk. *Pósán László – Veszprémy László.* Budapest, 2013. 276–288. o.
- Fraknoi* 1896. *Fraknoi Vilmos: A Hunyadiak és a Jagellók kora, 1440–1526.* (A magyar nemzet története 4.) Szerk. *Szilágyi Sándor.* Budapest, 1896.
- Grossmann* 1957. *Unrest, Jakob: Österreichische Chronik.* (Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum rerum Germanicarum. Nova Series 11.) Hrsg. *Karl Grossmann.* Weimar, 1957.
- Haller* 1973. *Haller, Brigitte: Kaiser Friedrich III. und die Stephanskrone.* *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, 26. (1973) 94–147. o.
- Házi* 1924. *Sopron szabad királyi város története. I. rész 3. k.: Oklevelek és levelek 1430-tól 1452-ig.* Szerk. *Házi Jenő.* Sopron, 1924.

- Házi* 1962. *Házi Jenő*: Macskakő vára. *Soproni Szemle*, XVI. (1962) 4. sz. 43–52. o.
- Horváth* 2005. *Horváth Richárd*: Győr megye hatóságának oklevelei, 1328–1525. (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Források, tanulmányok 1.) Győr, 2005.
- Huber* 1899–1901. *Huber, Alfons*: Ausztria története. Átdolgozta *Baróti Lajos*. I–III. k. Budapest, 1899–1901.
- Jakubovich* 1930. *Jakubovich Emil*: A stockholmi Királyi Könyvtár magyar történelmi vonatkozású följegyzése. *Magyar Könyvszemle*, 37. (1930) 203–207. o.
- Karácsonyi* 1896. *Karácsonyi János*: Oklevélkivonatok a Szentmiklóssi és Óvári gróf Pongrácz család levéltárából. *Történelmi Tár*, 19. (1896) 515–528. o.
- Kerekes* 1931. *Kerekes József, ifj.*: A Beketfalvi Mórocz-család története. Az Esterházy- és Széchenyi-családok anyai ősei. *Historia*, 4. (1931) 1–2. sz. 18–41. o.
- Knödler – Wagendorfer* 2009. *Piccolomini, Eneas Silvius*: *Historia Australis*. (Monumenta Germaniae Historica Scriptores rerum Germanicarum. Nova Series 24/1–2.) Ed. *Julia Knödler – Martin Wagendorfer*. Hannover, 2009.
- Kollar* 1762. *Kollar, Adamus Franciscus*: *Analecta monumentorum omnis aevi Vindobonensia 2*. Vindobonae, 1762.
- Kubinyi* 2007a. *Kubinyi András*: Hadszervezet a késő középkori Magyarországon. In: *Uő*: Nándorfehérvártól Mohácsig: a Mátyás- és Jagelló-kor hadtörténete. Budapest, 2007. 199–215. o.
- Kubinyi* 2007b. *Kubinyi András*: Logisztikai kérdések a Mohács előtti magyar hadszervezetben. In: *Uő*: Nándorfehérvártól Mohácsig: a Mátyás- és Jagelló-kor hadtörténete. Budapest, 2007. 33–49. o.
- Kubinyi* 2007c. *Kubinyi András*: Mozgósítási és hadsereg-ellátási problémák Mátyás alatt. In: *Uő*: Nándorfehérvártól Mohácsig: a Mátyás- és Jagelló-kor hadtörténete. Budapest, 2007. 50–57. o.
- Lampel* 1914. *Quellen zur Geschichte der Stadt Wien*. Abt. I. Bd. 8.: *Regesten aus in- und ausländischen Archiven mit Ausnahme des Archivs der Stadt Wien*. Hrsg. *Joseph Lampel*. Wien, 1914.

- Langmaier* 2015. *Langmaier, Konstantin Moritz Ambrosius*: Erzherzog Albrecht VI. von Österreich (1418–1463). Ein Fürst im Spannungsfeld von Dynastie, Regionen und Reich. (Forschungen zur Kaiser- und Papstgeschichte des Mittelalters. Beihefte zu J. F. Böhmer, Regesta Imperii 38.) Köln–Weimar–Wien, 2015.
- Lehmann* 1936. *Lehmann, Paul*: Skandinavische Reisefrüchte. Neue Folge 2. *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen*, 23. (1936) 49–84. o.
- Leidinger* 1915. *Arnpeck, Veit*: Sämtliche Chroniken. (Quellen und Erörterungen zur bayerischen und deutschen Geschichte. Neue Folge 3.) Hrsg. *Georg Leidinger*. München, 1915. 709–845. o.
- Lhotsky* 1963. *Lhotsky, Alphons*: Quellenkunde zur mittelalterlichen Geschichte Österreichs. (Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. Ergänzungsband 19.) Graz–Köln, 1963.
- Lhotsky* 1967. *Ebendorfer, Thomas*: *Chronica Austriae*. (Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova Series 13.) Ed. *Alphons Lhotsky*. Berlin–Zürich, 1967.
- Lichnowsky* 1836–1844. *Lichnowsky, Fürst Eduard Marie von*: Geschichte des Hauses Habsburg. 1–8. Bd. Wien, 1836–1844.
- Mollay* 1963. *Mollay Károly*: Macskakő–Katzenstein. Feudális anarchia és huszitizmus Sopron környékén (1440–1465). *Soproni Szemle*, XVII. (1963) 2. sz. 27–36. o.
- Nagy* 1857–1868. *Nagy Iván*: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XIII. k. Pest, 1857–1868.
- Nagy* 1889–1891. Sopron vármegye története. Oklevéltár. Szerk. *Nagy Imre*. I–II. k. Sopron, 1889–1891.
- Nemes* 2009. *Nemes Gábor*: Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától a győri püspöki székhöz. *Levéltári Közlemények*, 80. (2009) 3–29. o.
- Nemes* 2011. *Nemes Gábor*: Salánki Ágoston győri püspök. In: Össze-kötnek az évezredek. Szerk. *J. Újváry Zsuzsanna*. (Pázmány történelmi műhely. Történelmi tanulmányok 3.) Piliscsaba, 2011. 41–51. o.
- Németh* 2007. *Németh Csaba*: Maróti János, a gyulai vár építtetője. (Múzeumi Füzetek 1.) Gyula, 2007.

- Niederstätter* 2007. *Niederstätter, Alois*: Geschichte Österreichs. Stuttgart, 2007.
- Pálosfalvi* 2000. *Pálosfalvi Tamás*: Cilleiek és Tallóciak. Küzdelem Szlavóniáért (1440–1448). *Századok*, 134. (2000) 1. sz. 45–98. o.
- Pálosfalvi* 2003. *Pálosfalvi Tamás*: A Rozgonyiak és a polgárháború (1440–1444). *Századok*, 137. (2003) 4. sz. 897–928. o.
- Pálosfalvi* 2018. *Pálosfalvi, Tamás*: From Nicopolis to Mohács. A History of Ottoman–Hungarian Warfare, 1389–1526. Leiden, 2018.
- Pálosfalvi* 2019. *Pálosfalvi Tamás*: Koronázástól koronázásig. A korona elrablása és hazatérése (1440–1464). In: A Szent Korona hazatér. A magyar korona tizenegy külföldi útja (1205–1978). Szerk. *Pálffy Géza*. Budapest, 2019. 125–166. o.
- Perjés* 1963. *Perjés Géza*: Élelemellátás, logisztika és stratégia a vasutak elterjedése előtti kétszáz esztendőben. *Hadtörténelmi Közlemények*, 10. (1963) 1. sz. 216–281. o.
- Pez* 1721–1745. *Scriptores rerum Austriacarum veteres ac genuini*. Ed. *Hieronymus Pez*. 1–3. Bd. Lipsiae–Ratisbonae, 1721–1745.
- Reiszig* 1941. *Reiszig Ede*: A Kanizsaiak a XV. században. *Turul*, 55. (1941) 1–2. sz. 22–31., 72–81. o.
- Reiszig* 1942. *Reiszig Ede*: A Felsőlendvai Széchy-család. *Turul*, 56. (1942) 1–2. sz. 5–42., 63–73. o.
- Schalk* 1919. *Schalk, Karl*: Aus der Zeit des österreichischen Faustrechtes, 1440–1463. Das Wiener Patriziat um die Zeit des Aufstandes von 1462 und die Gründe dieses Ereignisses. (Abhandlungen zur Geschichte und Quellenkunde der Stadt Wien III.) Wien, 1919.
- Schmidtmayer* 2015. *Schmidtmayer Richárd*: Virány, Gesztes, Tata, Gerencsér várjai és uradalmi a késő középkorban. Bölcsészdoktori értekezés. Kézirat. Budapest, 2015.
- Schwandtner* 1746. *Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini*. Ed. *Johann Georg Schwandtner*. Tom. I–III. Viennae, 1746–1748.
- Stefanits* 2015. *Stefanits, Günter*: Die Geschichte der Burg Hornstein. In: Fokus Burgenland. Spektrum Landeskunde. Festschrift für Roland Widder. Hrsg. *Jakob Pferschy – Karin Sperl*. (Burgenländische Forschungen, Sonderband 28.) Eisenstadt, 2015. 443–476. o.

- Stefanits* 2019. *Stefanits, Günther*: Emerich Kanizsai und der Verlust der Herrschaft Hornstein. In: Die Kanizsai und ihre Zeit. Tagungsband der 38. Schlainiger Gespräche, 17. bis 20. September 2018. Hrsg. *Gert Polster*. (Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland 163.) Eisenstadt, 2019. 125–134. o.
- Teke* 1980. *Teke Zsuzsa*: Hunyadi János és kora. Budapest 1980.
- Teleki* 1852. *Teleki József*: Hunyadiak kora Magyarországon. I–IX. k. Pest, 1852–1863.
- Tringli* 2003. *Tringli István*: Az újkor hajnala. Magyarország története, 1440–1526. Budapest, 2003.
- Uhlirz* 1900. Quellen zur Geschichte der Stadt Wien. Abt. II. Bd. 2.: Regesten aus dem Archive der Stadt Wien Hrsg. *Karl Uhlirz*. Wien, 1900.
- Uiblein* 1970. *Uiblein, Paul*: Eine unbeachtete Chronik Österreichs aus der Zeit Friedrichs III. *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 78. (1970) 386–415. o.
- Wattenbach* 1851. Continuatio Claustro-neoburgensis quinta. Ed. *Wilhelm Wattenbach*. (Monumenta Germaniae Historica. Scriptores 9.) Hannoverae, 1851. 735–742. o.
- Winter* 1875. *Winter, Gustav*: Grundbuch der St. Michaels-Pfarrkirche zu Gumpoldskirchen aus dem letzten Decennium des XV. Jahrhunderts. *Blätter des Vereines für Landeskunde für Niederösterreich*, Neue Folge, IX. (1875) 228–245. o.
- Zimmermann* 2003. *Ebendorfer, Thomas*: Chronica regum Romanorum. Ed. *Harald Zimmermann*. (Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova Series 18/1–2.) Hannover, 2003.
- Zöllner* 1982. Die Quellen der Geschichte Österreichs. Hrsg. *Erich Zöllner*. (Schriften des Instituts für Österreichkunde 40.) Wien, 1982.

Iván Kis

THE CAMPAIGN OF JOHN HUNYADI IN STYRIA AND AUSTRIA IN 1446
Critique of the Sources on the Campaign and Reconstruction of the Sequence of Events

(Abstract)

An exciting episode in late medieval Hungarian history is the campaign led by Governor John Hunyadi in November and December 1446 against the German King Frederick IV (1440–1493, Holy Roman Emperor from 1452) in Western Hungary, the Duchy of Austria and Styria. The present research article analyses and reconstructs the campaign, which has not yet been thoroughly researched in Hungarian medieval history, by examining contemporary Hungarian and Styrian-Austrian documentary and missiological sources, as well as Austrian narrative sources with a keen interest in the events. Contrary to what was previously believed, John Hunyadi certainly did not attempt to retrieve László V and the Hungarian Holy Crown from the German king. In an operation that lasted only a few weeks, the Governor could at most have attempted to recover the territories of Western Hungary in the hands of Frederick or threatened by him (presumably relying on the troops of the Hungarian noblemen having interests in the area), but even the seriousness of his intentions with regard to these territories is questionable.

Inseparable from the subject of the paper is the question of the image of John Hunyadi in Hungarian historiography, which seems to be changing thanks to the vivid research on Hungarian history in the last few decades. Earlier researches tended to portray the Governor of Hungary as a romantic leader of the people, who used his self-assumed power – which he felt obliged to take – as Governor exclusively for the welfare and development of Hungary and the Hungarian people. However, more recent opinions, somewhat nuancing the idealised heroic figure, see Hunyadi more as a realist politician who had the greatest power in Hungary in the 1440s and 1450s, and whose main intention was to maintain it. In the article, we would like to reinforce the latter view by analysing the 1446 campaign.

Iván Kis

DER STEIRISCH-ÖSTERREICHISCHE FELDZUG VON JÁNOS HUNYADI
IM JAHR 1446

Kritik der Quellen des Feldzugs und Rekonstruktion der Ereignisreihe

(Resümee)

Eine spannende Episode der spätmittelalterlichen ungarischen Geschichte ist der von Reichsverweser János Hunyadi im November und Dezember 1446 geführte Feldzug gegen den deutschen König Friedrich IV. (1440–1493, deutsch-römischer Kaiser ab 1452) nach Westungarn, ins Herzogtum Österreich und in die Steiermark. Ich habe den in der ungarischen Mittelalterforschung noch nicht gründlich erforschten Feldzug analysiert und rekonstruiert, indem ich zeitgenössische ungarische und steirisch-österreichische urkundliche und Briefquellen sowie österreichische erzählende Quellen mit starkem Interesse an dieser Ereignisreihe untersucht habe. Anders als bisher angenommen, hat János Hunyadi keineswegs versucht, László V. und die ungarische Heilige Krone aus den Fängen Friedrichs IV. zurückzuholen. In einer Operation, die nur wenige Wochen dauerte, hätte der Reichsverweser höchstens versuchen können, die westungarischen

Gebiete, die sich in der Hand Friedrichs befanden oder von ihm bedroht waren, zurückzuerobern (wobei er sich vermutlich auf die Truppen der ungarischen Fürsten stützte, die an diesem Gebiet interessiert waren), aber selbst die Ernsthaftigkeit seiner Absichten in Bezug auf diese Gebiete ist fraglich.

Untrennbar mit dem Thema meiner Arbeit verbunden ist die Frage nach der Wahrnehmung von János Hunyadi in der ungarischen Geschichtsschreibung, die sich dank der ungarischen Geschichtsforschung der letzten Jahrzehnte zu verändern scheint. Die ältere Forschung neigte dazu, den Reichsverweser als romantischen Volksführer darzustellen, der seine Macht als Reichsverweser, die er aus der Not heraus auf sich genommen hatte, ausschließlich zum Wohl und Aufbau Ungarns und des ungarischen Volkes eingesetzt hatte. Neuere Auffassungen, die die idealisierte Heldenfigur etwas abschwächen, sehen in Hunyadi jedoch eher einen „Realpolitiker“, der in den 1440er und 1450er Jahren die größte Macht in Ungarn besaß und vor allem darauf bedacht war, diese zu erhalten. In meinem Artikel möchte ich die letztgenannte Ansicht durch eine Analyse des Feldzugs von 1446 untermauern.

Iván Kis

LA CAMPAGNE DE 1446 EN STYRIE ET EN AUTRICHE
DE JÁNOS HUNYADI

Critique des sources de la campagne et reconstitution de la chronologie des événements

(Résumé)

La campagne menée par le gouverneur János Hunyadi en novembre et décembre 1446 contre le roi germanique Frédéric IV (1440–1493, empereur du saint empire romain germanique à partir de 1452) en Hongrie occidentale, dans le duché d’Autriche et en Styrie est un épisode intéressant de l’histoire hongroise de la fin du Moyen Âge. J’ai analysé et reconstitué cette campagne, qui n’a pas encore fait l’objet de recherches approfondies dans les études médiévales hongroises, en examinant des sources documentaires (chartes et diplômes) et missiologiques contemporaines hongroises et styro-autrichiennes, ainsi que des sources narratives autrichiennes qui s’intéressent de près à cet événement. Ces sources ont permis d’étudier les objectifs réels de cette campagne : contrairement à ce que l’on croyait auparavant, János Hunyadi n’a certainement pas tenté de récupérer la Sainte Couronne hongroise, ni Ladislas V alors entre les mains de Frédéric. Dans une opération qui n’a duré que quelques semaines, le gouverneur aurait tout au plus pu tenter de reprendre les territoires de la Hongrie occidentale aux mains de Frédéric ou menacés par lui (en s’appuyant vraisemblablement sur les troupes des seigneurs hongrois ayant des intérêts dans la région), mais même le sérieux de ses intentions quant à ces territoires est discutable.

La question de l’appréciation portée sur János Hunyadi par l’historiographie hongroise, qui semble évoluer grâce aux recherches de ces dernières décennies, est inextricablement liée au sujet de mon étude. Les recherches plus anciennes tendaient à dépeindre le gouverneur comme un chef romantique du peuple qui utilisait son pouvoir de gouverneur accepté par nécessité uniquement au profit du bien-être et de l’édification de la Hongrie et du peuple hongrois. Cependant, des opinions plus récentes, nuancant quelque peu la figure héroïque idéalisée, voient plutôt Hunyadi comme un homme politique pragmatique qui détenait le plus grand pouvoir en Hongrie dans les années 1440 et 1450 et dont l’intention principale était de le conserver. Dans mon article, je souhaite renforcer cette dernière position en analysant la campagne de 1446.

*Иван Киш*ВОЕННЫЙ ПОХОД ЯНОША ХУНЬЯДИ НА ШТИРИЮ И АВСТРИЮ
В 1446-ОМ ГОДУ

Критика источников военного похода и реконструкция ряда последовательности событий

(Резюме)

Вольнующим эпизодом позднесредневековой венгерской истории является военный поход, который возглавил губернатор Янош Хуньяди на Западную Венгрию, на территорию Австрийского княжества и Штирию в ноябре и декабре 1446-ого года, против короля Германии Фридриха IV-ого (1440–1493, германо-римский император с 1452-ого года). Я осуществил анализ и реконструкцию военного похода, путем обработки венгерских и штирийско-австрийских дипломных и действительно отправленных писем миссильских источников того времени, недостаточно изученных до сих пор в венгерской медиевистике, а также австрийских повествователей, живо интересующихся рядом последовательностью событий. С помощью источников удалось обрисовать настоящие цели похода: вопреки прежним представлениям, Янош Хуньяди уже определённо не пытался получить назад Ласло V-ого от Фридриха, а также и находившегося в руках германского короля Венгерскую Святую Корону. В ходе акции, которая длилась всего несколько недель, губернатор мог предпринять лишь попытку вернуть территории Западной Венгрии, находившиеся в руках Фридриха или находящиеся под угрозой с его стороны (в ходе которой, предположительно, опираясь на войска венгерской знати, заинтересованных в этой зоне), однако даже серьёзность его намерений в этих зонах вызывает сомнения.

Вопрос оценки Яноша Хуньяди в венгерской историографии неотделим от темы моей диссертации, которая видимо приобразуется благодаря венгерским историческим исследованиям последних десятилетий. Более старые исследования были склонны изображать губернатора как романтического народного вождя, который – по принуждению - использовал свою губернаторскую власть исключительно для благосостояния народа и строительства Венгрии. При этом современные мнения рассматривают фигуру идеализированного героя Хуньяди как «настоящего политика», обладавшего наибольшей властью в Венгрии в десятилетия 1440–1450-их годов, и его главным намерением было сохранение власти. В своей публикации, анализируя военный поход в 1446-ом году, я хотел бы подтвердить последнюю точку зрения.